

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Postmiddeleeuwse sporen in een woning aan de Vogelenzang 9 te Lede (Oost-Vlaanderen)

Eindverslag van een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Postmiddeleeuwse sporen in een woning aan de Vogelenzang 9 te Lede (Oost-Vlaanderen)
Eindverslag van een toevalsvondst

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 270

AUTEUR

Ben Terryn

JAAR VAN UITGAVE

2023

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Peter De Wilde

OMSLAGILLUSTRATIE

Overzicht van de oudere funderingsresten in een van de kamers van de hoeve in de Vogelenzang 9 te Lede
Copyright Onroerend Erfgoed

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

<https://doi.org/10.55465/PAKI2577>
ISSN 1371-4678
D/2023/3241/142

BEN TERRYIN

INHOUD

1	INLEIDING.....	6
2	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT	9
3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	10
3.1	ALGEMENE BEPALINGEN	10
3.2	DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE	11
3.3	RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN.....	11
4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING.....	12
5	AANPAK VAN HET ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	19
6	RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT	20
6.1	LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	20
6.2	BODEMKUNDIGE CONTEXT	21
6.3	HISTORISCHE CONTEXT.....	22
6.3.1	LEDE.....	22
6.3.2	HOEVE VOGELENZANG	23
6.4	ARCHEOLOGISCHE CONTEXT	26
7	BESCHRIJVING VAN DE SITE	28
7.1	BODEMKUNDIGE SITUATIE	28
7.2	SPOREN EN STRUCTUREN	28
7.2.1	STRUCTUREN UIT DE 19DE EN 20STE EEUW	29
7.2.2	STRUCTUREN UIT DE 17DE EEUW.....	32
7.2.3	GRONDSPOREN.....	35
7.3	VONDSTEN	36
7.3.1	AARDEWERK.....	37
7.3.2	DIERLIJK BOT	40
7.3.3	METAAL	40
8	BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE	40
9	INTERPRETATIE EN SYNTHESE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE.....	41
10	BIBLIOGRAFIE	43
11	LIJSTEN	44
11.1	FIGURENLIJST	44
11.2	PLANNENLIJST	45
11.3	TABELLENLIJST	45
12	BIJLAGEN	46

12.1 SPORENKAARTEN..... 46

12.2 SPORENLIJST 47

12.3 VONDSTENLIJST 49

12.4 FOTOLIJST 50

12.5 PROFIELTEKENINGEN..... 59

1 INLEIDING

Op dinsdag 12 juli 2022 kwam bij het agentschap Onroerend Erfgoed een melding binnen van een toevallig vondst op een werf aan de Vogelenzang 9 te Lede. Op het terrein waren de eigenaars bezig met het verbouwen van een bestaande historische hoeve (vastgesteld bouwkundig erfgoed), waarvoor bij de vergunningsprocedure volgens het archeologiedecreet geen archeologienota vereist was. Tijdens het uitbreken van de bestaande vloeren en het verdiepen van het vloerniveau, in functie van bijkomende funderingswerken, werden oude funderingsresten opgemerkt in verschillende kamers van de hoeve. Hierop werden de werken gestaakt en het agentschap Onroerend Erfgoed werd ingelicht. Na evaluatie ter plaatse door Jan Moens als verantwoordelijke voor het agentschap werd, in samenspraak met de eigenaars, beslist om de reeds vrijgekomen resten te registreren en daarnaast ook het verdere verdiepen van de vloerniveaus in de verschillende kamers als een archeologische opgraving uit te voeren.

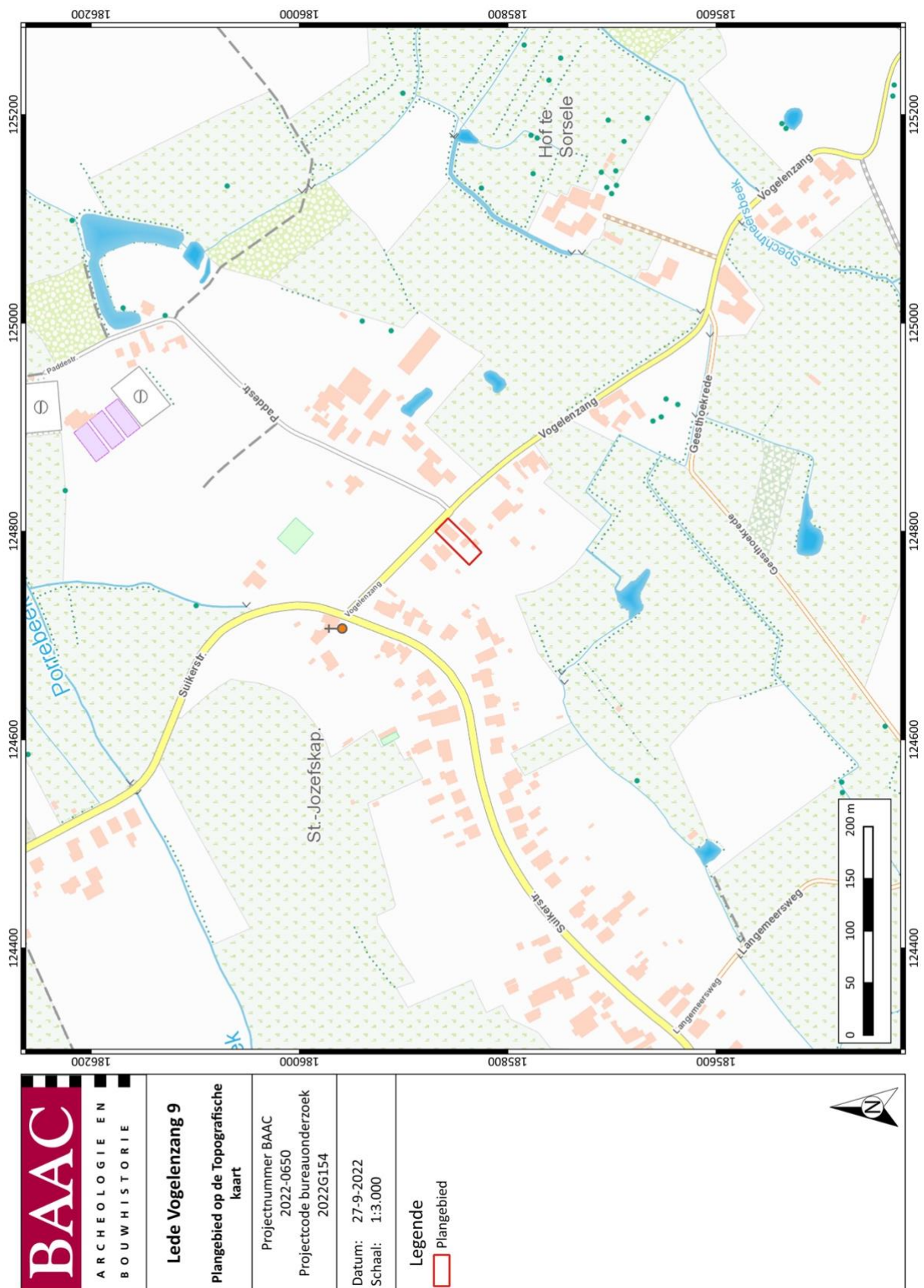
Het terreinwerk en de rapportage van dit archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door een team archeologen van BAAC Vlaanderen bvba¹, dat voor dit project in het kader van een raamovereenkomst werd aangesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed. Het veldwerk werd aansluitend uitgevoerd van 25 juli 2022 tot en met 28 juli 2022.

De uitgewerkte resultaten van dit archeologisch onderzoek, de verdere verwerking van de onderzoeksgegevens en vondsten, en de interpretatie van de site binnen de ruimere historische context vormen het onderwerp van dit eindverslag. De vondsten worden tot de oplevering van het eindverslag bewaard in het depot van BAAC Vlaanderen. Voor het archeologisch ensemble werd in samenspraak met de zakelijkrechthouders beslist dat dit zal beheerd worden door henzelf.

¹ Bestek nr. OE-OVO-2022-05: Raamovereenkomst voor het uitvoeren van het onderzoek van toevallsvondsten en onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstellingen in onderaanneming van het agentschap Onroerend Erfgoed

Plan 1: De onderzoekslocatie op een uittreksel uit het GRB met kadastrale perceelnummers, perceelgrenzen en afbakening van het plangebied (basiskaart: © AGIV 2022).

Plan 2: De onderzoekslocatie op een uittreksel van de topografische kaart (Topokaart: © NGI 2022).

Toevalsvondst Vogelenzang 9 te Lede

Terreinwerk	BAAC bvba: Ben Terry (veldwerkleider) en Arne De Lust (archeoloog). Ruben Willaert: Alexander Thomson, Jonas Lemahieu, Michiel De Wachter (archeologen)
Dossierverantwoordelijke	Jan Moens (aOE)
Opmetingen en aanmaak kaartmateriaal, Tekenwerk en plannen	Ben Terry
Fotografie terrein en vondsten	Arne Lust & Ben Terry
Rapportage	Ben Terry

pagina 9 van 59

3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

3.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 vermeldt het volgende in verband met toevalsvondsten, onder Hoofdstuk 5. Archeologie – Onderafdeling 4. Toevalsvondsten:

Art. 5.1.4. Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap. De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen. In voorkomend geval brengt het agentschap de zakelijkrechthouder en de gebruiker van de betrokken percelen, als ze niet de vinder zijn, en de gemeenten waar de vondsten worden gedaan ervan op de hoogte dat er vondsten zijn gedaan die vermoedelijk archeologische erfgoedwaarde hebben en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte:

1° de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren;

2° de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen;

3° de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen.

Na het onderzoek, vermeld in het derde lid, 3°, kan het agentschap de termijn van tien dagen inkorten of verlengen. Het agentschap brengt de zakelijkrechthouder en de gebruiker daarvan per beveiligde zending op de hoogte. Na het verstrijken van de termijn zijn de zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder niet langer onderworpen aan het passiefbehoudsbeginsel voor archeologisch erfgoed voor wat betreft de gemelde vondst.

De memorie van Toelichting van het Onroerenderfgoeddecreet vult aan:

Artikel 5.1.4. (...) De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerendergoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten. Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaamse overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Het Onroerendergoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 (gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 2015) vervolledigt als volgt:

Artikel 5.5.4. Met toepassing van artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en in afwijking van artikel 5.5.1 tot en met artikel 5.5.3 van dit besluit geldt voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen die volgen op een toevalsvondst en uitgevoerd worden door het agentschap, een onmiddellijke toelating.

Een toevalsvondst dient steeds op korte termijn behandeld te worden. Hierdoor beperkt de onderzoeksoopdracht zich tot het evalueren van het bodemarchief en het *ex situ* bewaren van mogelijk archeologisch materiaal dat dreigt vernietigd te worden. Binnen de context van een toevalsvondst kan een voorafgaandelijk bureauonderzoek niet plaatsvinden. Dit bureauonderzoek dat de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische voorkennis van de vindplaats verzamelt, is noodzakelijkerwijze na het terreinonderzoek gebeurd; de resultaten zijn in dit eindverslag opgenomen (zie 6).

3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Aangezien het hier een toevalsvondst betreft, was een voorafgaande vraagstelling niet aan de orde.

Het doel van het onderzoek van een toevalsvondst beperkt zich tot inzicht verkrijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en vondsten, hun datering en indien van toepassing hun relatie en fasering, alsook het *ex situ* bewaren van de vondsten die dreigen vernietigd te worden.

Voor dit eindverslag is dit onderzoek uitgebreid. De resultaten van het archeologisch onderzoek zijn bestudeerd in het licht van de archeologische voorkennis van het gebied en de historische context om te komen tot een interpretatie van de site.

3.3 RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013: *‘De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap’.*

Deze voorwaarden werden correct nageleefd door de zakelijkcrechthouder. In overleg met de bouwheer en de aannemer kon de timing en de uitvoeringswijze van de geplande werkzaamheden en van het archeologisch onderzoek op elkaar afgestemd worden, waardoor de opschorting van de bouwwerken tot een minimum beperkt bleef.

4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

De uitvoering van dit onderzoek - de registratie en opgraving van de gemelde toevalsvondst - vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet (2013) zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0).

Gezien het hier een toevalsvondst betreft, was er geen sprake van een vooraf bepaalde strategie.

De bouwheer plande een grondige renovatie van de historische hoeve, waarbij een nieuwe vloerplaat en nieuwe funderingsbalken dienden te worden geplaatst. Ook werden enkele bestaande muren gesloopt. In functie hiervan werden de bestaande vloeren uitgebroken en diende er in alle ruimtes verdiept te worden tot -45cm voor de nieuwe vloerplaat en tot -70cm voor de funderingsbalken (Figuur 1-3). Bij de start van het archeologische onderzoek waren alle vloeren reeds verwijderd en in enkele ruimtes was al gestart met het manueel verdiepen in functie van de nieuwe vloerplaat. Het was bij deze graafwerkzaamheden dat er oude muurresten werden aangetroffen die op hun beurt aanleiding gaven voor het opstarten van de procedure van een toevalsvondst.

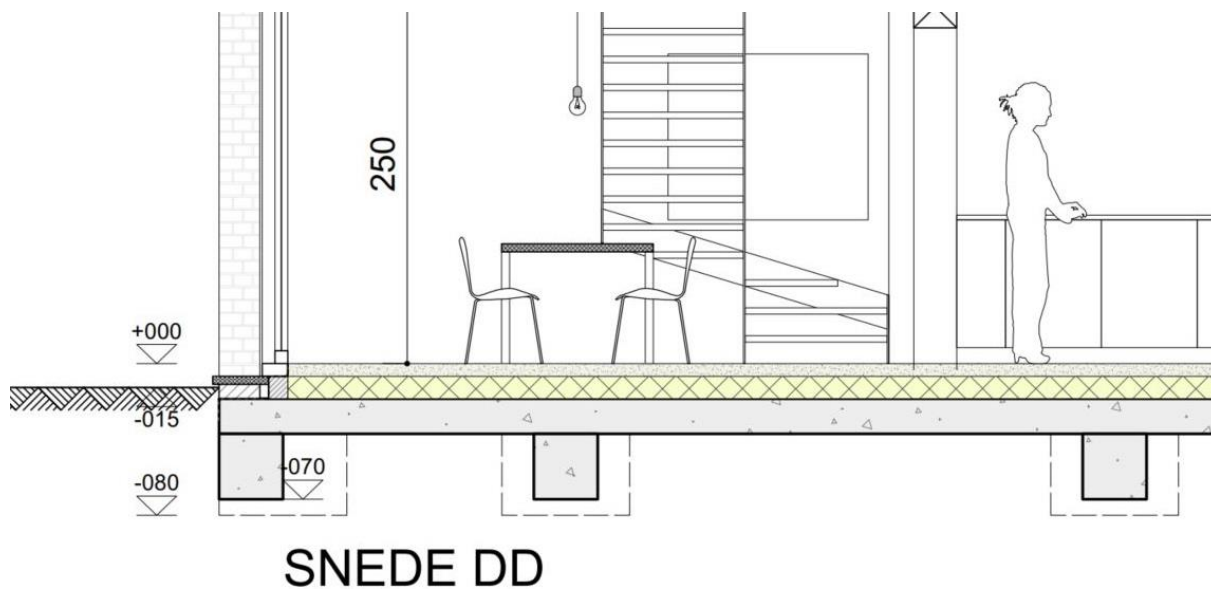
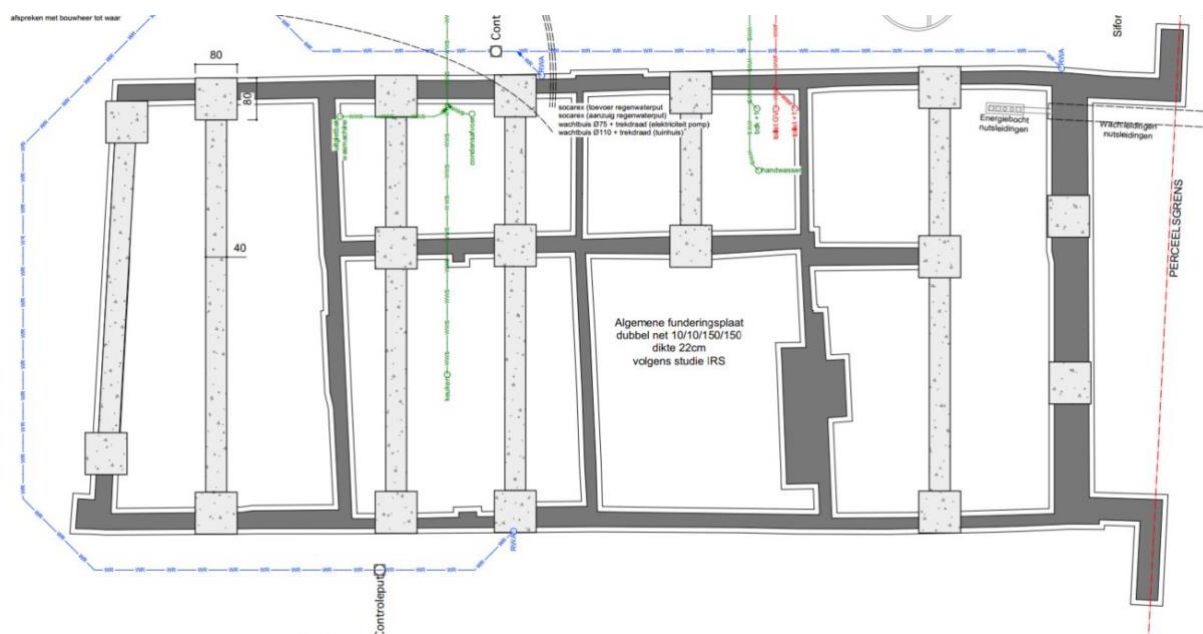
Er werd in overleg met de bouwheer en het agentschap Onroerend Erfgoed beslist om de reeds aangetroffen muurresten te documenteren en bijkomend in alle kamers een werkput aan te leggen tot 45cm onder het maaiveld. Aangezien de buitenmuren van de hoeve tot maximaal 50cm gefundeerd waren en sommige binnenmuren slechts tot 25cm, diende in iedere kamer omwille van de stabiliteit minimaal 1m afstand bewaard te blijven tot de muren. Zeker omdat enkele van de binnenmuren zeer instabiel bleken te zijn. Na de aanleg van deze werkputten zou telkens gekeken worden of het nog noodzakelijk was om de putten uit te breiden om zo sporen en structuren beter te kunnen documenteren. Ook het dieper graven ter hoogte van de aan te brengen funderingsbalken, om daar bijkomende kennis te kunnen vergaren, zou pas later worden beslist.

Figuur 1: Funderingsplan van de bestaande toestand van de hoeve².

² Plan aangeleverd door de bouwheer.

³ Plan aangeleverd door de bouwheer.

⁴ Plan aangeleverd door de bouwheer.

Er werden in totaal acht werkputten aangelegd binnen de hoeve (156m²), waarbij in totaal 46m² werd onderzocht (Plan 3). De werkputten werden steeds centraal in de ruimtes aangelegd waarbij een minimale afstand van 1m ten opzichte van de opstaande muren werd aangehouden. In enkele werkputten (1, 2, 3, 4, 5 en 7) werd uiteindelijk iets dichters tegen de muren gegraven. Deze graafwerkzaamheden waren echter steeds zeer lokaal of niet tot op volledige diepte zodat de stabiliteit van aangrenzende muren bewaard bleef. Dit gebeurde omdat:

- hier al was verdiept door de bouwheer (werkput 1 en 3)
- om de aanwezige muurresten en vloeren proper te maken en structuren en sporen beter te kunnen documenteren (werkput 1, 3, 4 en 7)
- omdat er een kelder aanwezig was (werkput 5) en daardoor de muur dieper gefundeerd was.
- ter controle van eventuele muurresten die zouden doorlopen in aangrenzende ruimtes (werkput 2)

Werkputten 5 en 7 werden in twee delen aangelegd. Werkput 5 om te bepalen of de oppervlakte van de kelder de gehele ruimte innam en voor het lokaliseren van de keldertrap. Werkput 7 omdat centraal in de ruimte een schroefstempel was geplaatst ter ondersteuning van een dakdrager waardoor daar niet kon worden gegraven.

In werkputten 2, 3, 4, 5 en 6 werd één archeologisch vlak gedocumenteerd. Het vlak werd aangelegd op de geplande -45cm onder het maaiveld. In werkput 1, 8 en 7 werden de sporen op twee vlakken gedocumenteerd om uiteindelijk deze geplande uitgravingsdiepte te bereiken. De allesporenkaarten staan hieronder weergegeven (zie Plan 4 en Plan 5). Lokaal werden in iedere ruimte, behalve ter hoogte van de kelder in werkput 5, diepere profielputjes gegraven. In totaal werden zo acht bodemprofielen gedocumenteerd (Plan 3).

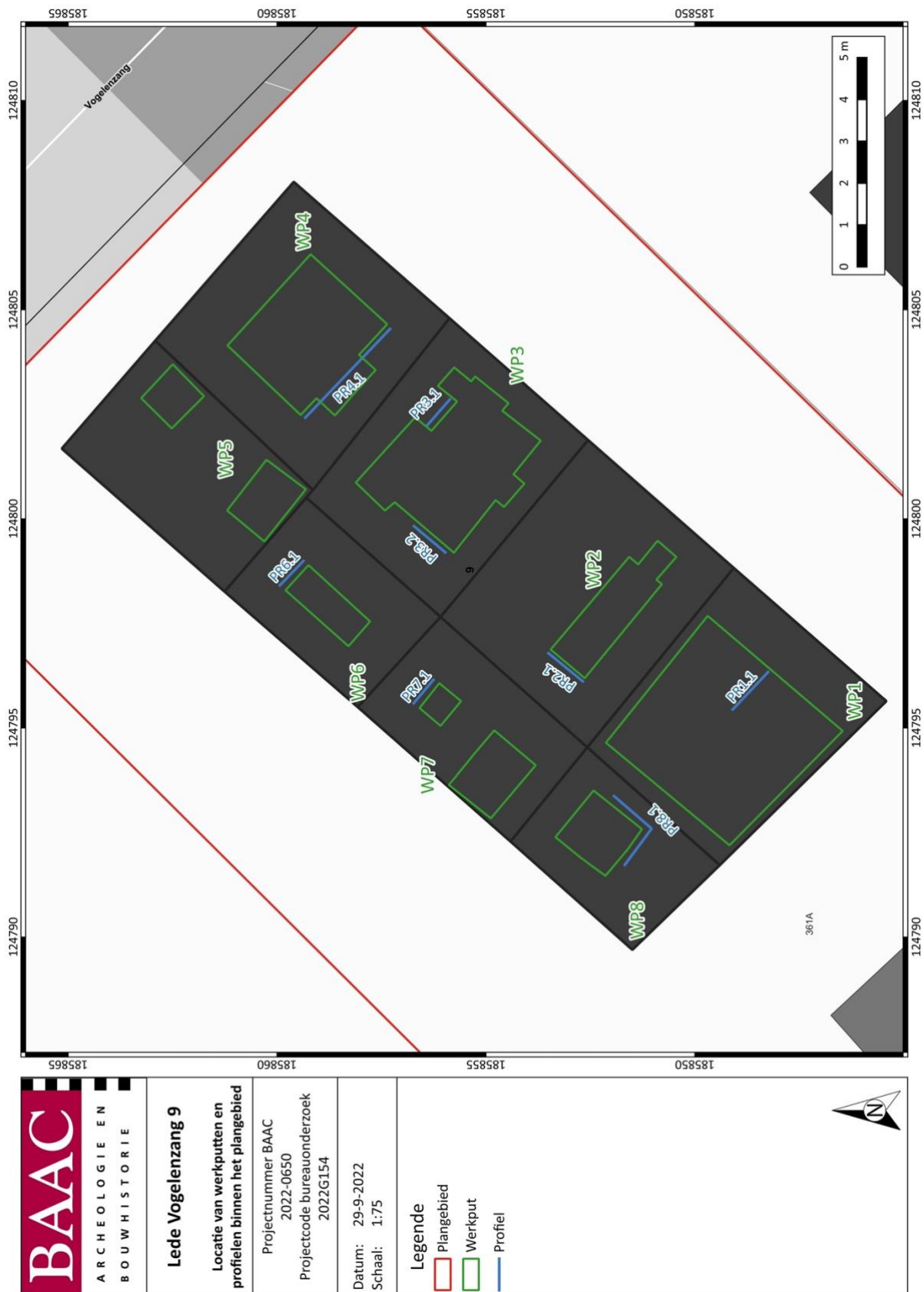
Na het documenteren van de acht werkputten tot een diepte van ca. -45cm werd beslist om geen bijkomend onderzoek uit te voeren ter hoogte van de diepere funderingsbalken. Dit omdat de moederbodem in alle werkputten reeds was bereikt, behalve in de kelder in werkput 5. Het was duidelijk dat bij deze diepere graafwerkzaamheden geen kenniswinst zou worden behaald en de verstorende impact ervan beperkt zou blijven.

Onderstaande foto's geven een overzicht van de gevolgde strategie en methode tijdens het onderzoek.

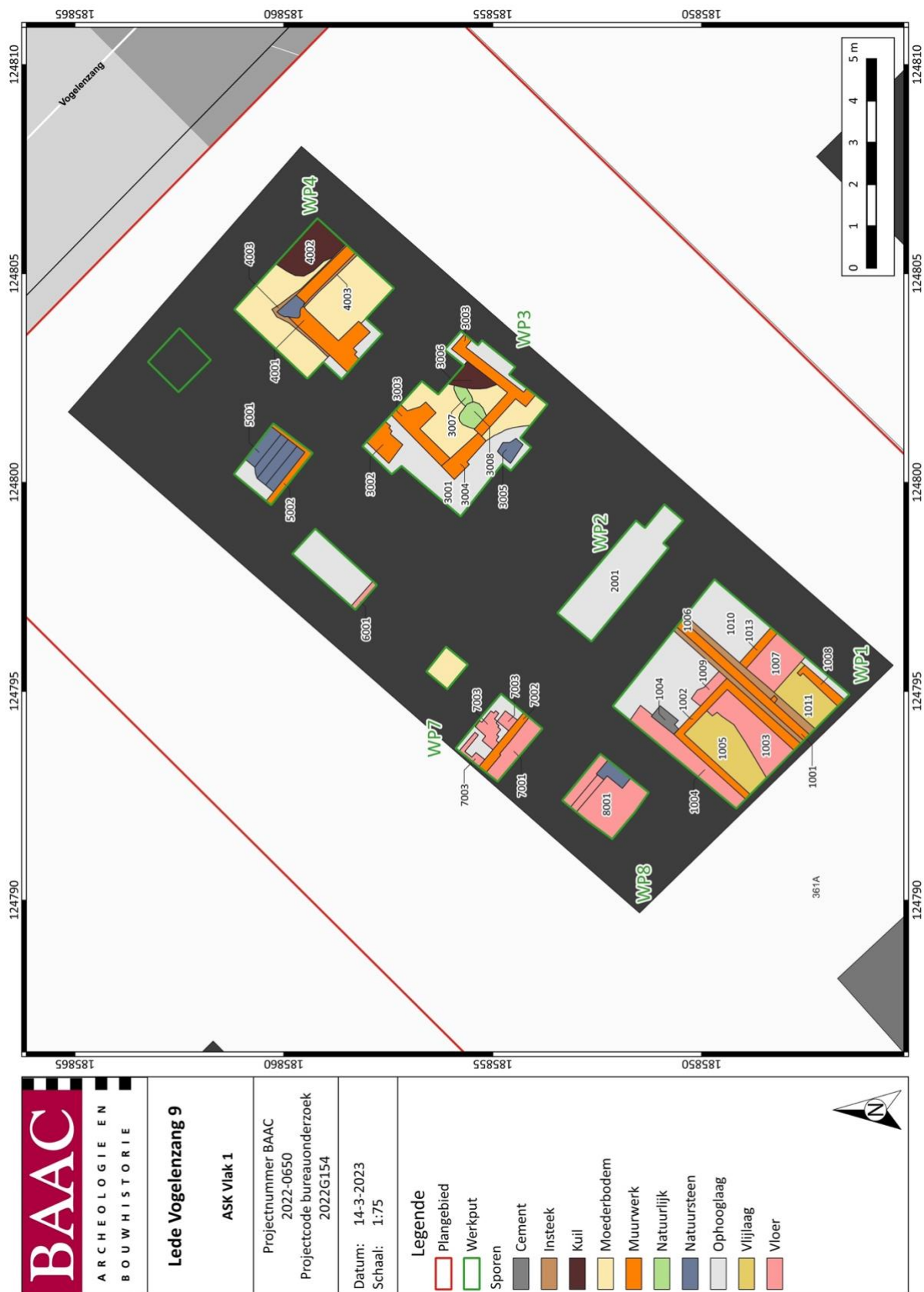
Figuur 4: Foto's genomen bij de start van het onderzoek ter hoogte van werkput 1 (links) en werkput 3 (rechts).

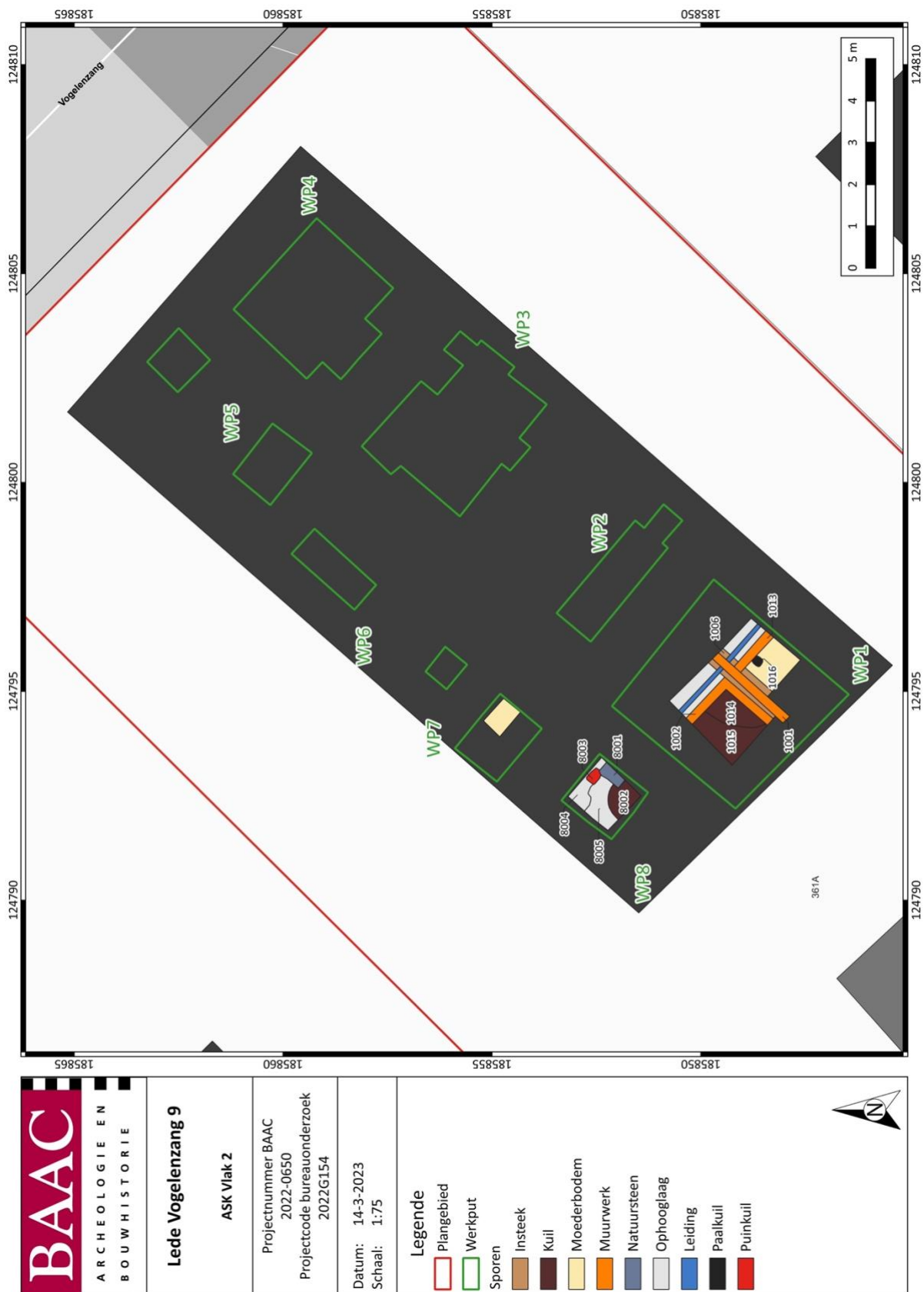

Plan 3: De locatie van de werkputten en profielen ter hoogte van de hoeve op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).

Plan 4: Allesporenkaart van de opgraving van vlak 1 geprojecteerd op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).

Plan 5: Allesporenkaart van de opgraving van vlak 2 geprojecteerd op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).

5 AANPAK VAN HET ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

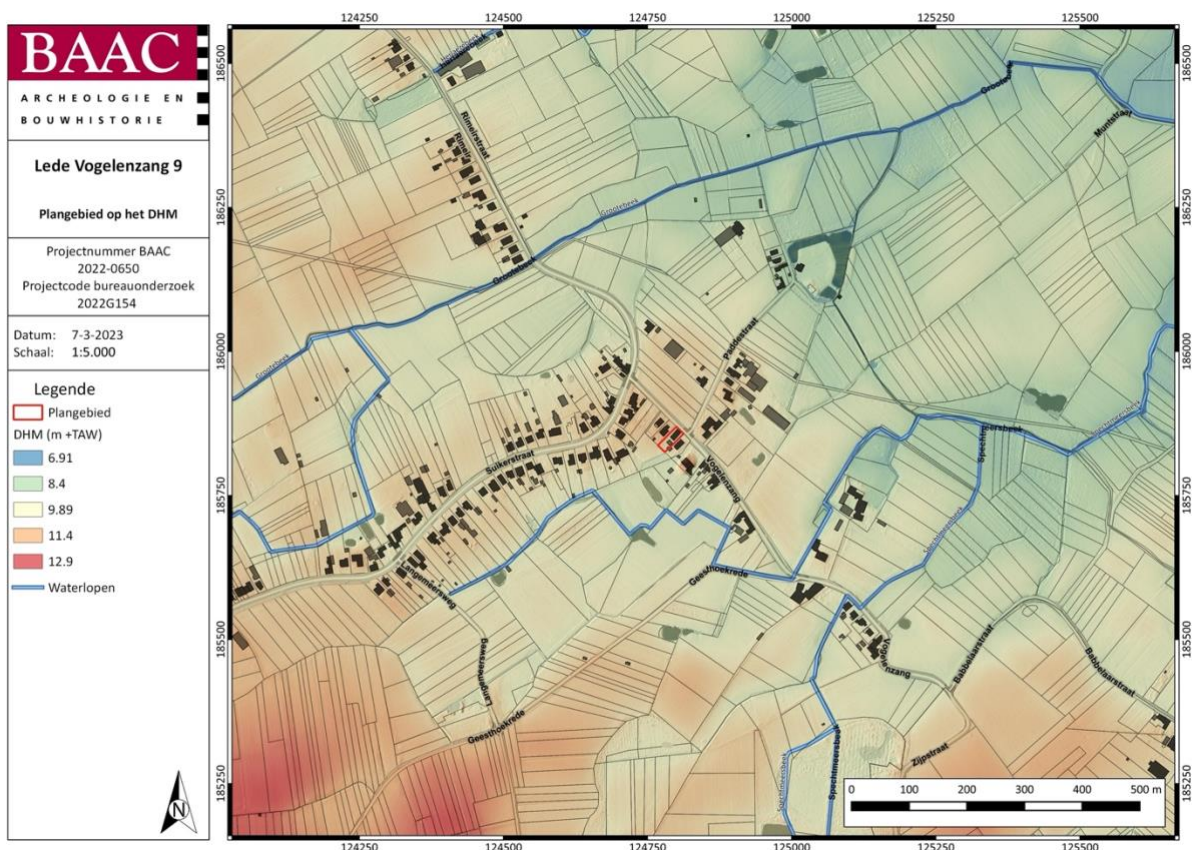
Er is voor geopteerd om een volledige verwerkingsstrategie te volgen en alles in detail uit te werken. Alle gegevens zijn immers noodzakelijk om tot een zinvolle conclusie te kunnen komen van deze vindplaats. Aangezien de vondsten en sporen volledig worden uitgewerkt, is een assessment in dit eindverslag dus niet aan de orde. De studie beperkt zich verder tot case-gebonden onderzoeksvragen met betrekking tot de aard van de vindplaats, de datering, de relatie en de fasering van de sporen en vondsten.

6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

6.1 LANDSCHAPPELIJKE SITUERING

Het projectgebied is gelegen aan de Vogelenzang 9 in het uiterste noordoosten van de gemeente Lede, op ongeveer 3km afstand van de dorpskern (zie Plan 2). Het ligt in het gelijknamige gehucht Vogelenzang, waarvan de naam al teruggaat tot de 16de eeuw. Deze naam was op dat moment verbonden met een hoeve of herberg die ter hoogte van het projectgebied gelegen was. Deze herberg “inden Voghelesanck” vormt de voorloper van de hoeve die onderwerp is van dit onderzoek⁵.

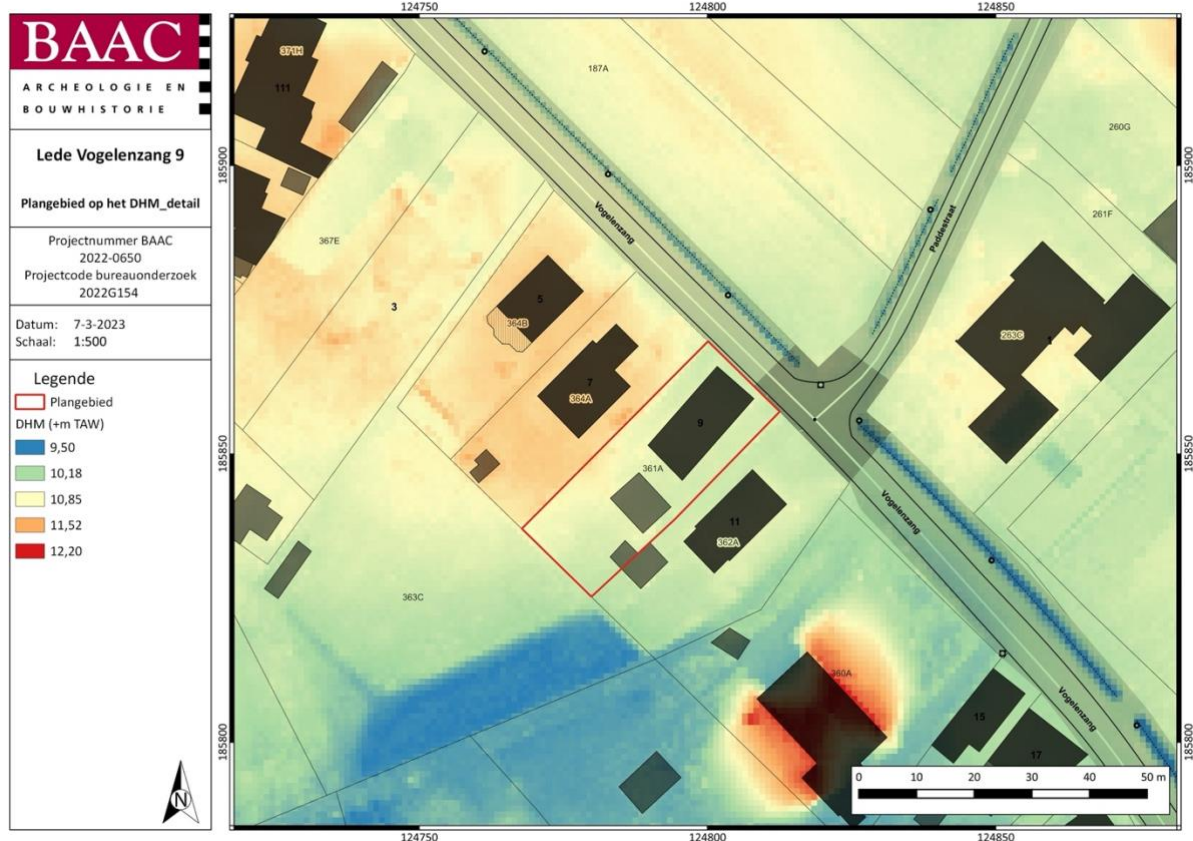
De omgeving van het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 6,90 en +12,90m TAW (zie Plan 6). Algemeen loopt het landschap af in noordoostelijke richting, in de richting van de vallei van de Schelde en Dender. Het plangebied bevindt zich dan ook op de rand van de oostelijke uitloper van de Vlaamse vallei en het iets hoger gelegen glacijs van Wetteren. Binnen het plangebied zelf is het maaiveld vlak. Het bevindt zich tussen de +10,50 en +10,70m TAW (zie Plan 7). Op ongeveer 150m ten zuiden van het plangebied stroomt de Spechtmeersbeek en 400m ten noorden loopt de Grootbeek.

Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel en het GRB met aanduiding van de waterlopen (DHM en GRB: © AGIV 2023).

⁵ INVENTARIS AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023; ID: 9124 (geraadpleegd 01/03/2023).

Plan 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, detailplan (DHM en GRB: © AGIV 2023).

6.2 BODEMKUNDIGE CONTEXT

Op de bodemkaart van Vlaanderen⁶ zijn ter hoogte van het plangebied Lccz en Ldcz bodems gekarteerd (zie Plan 8). Het betreft matig droge tot matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Het zijn bodems die zeer geschikt zijn voor weiland, voor akkerbouw dienen ze goed gedraineerd te worden. In de buurt zijn ook natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (LhcZ) en natte zandleembodem zonder profiel (Lep) gekarteerd.

⁶ DOV VLAANDEREN 2023.

Plan 8: Plangebied op het Bodemkaart van Vlaanderen, detailplan (Bodemkaart: © DOV 2023, GRB: © AGIV 2023).

6.3 HISTORISCHE CONTEXT⁷

6.3.1 Lede⁸

Voor de gemeente Lede en de omgeving van het plangebied zijn er verschillende aanwijzingen teruggevonden voor vroege bewoning. Neolithische vondsten werden aansluitend bij de site "Hunnegem" te Aalst aangetroffen. Sporen van Romeinse bewoning zijn te vinden in de grondvesten van Romeinse villa's op de Bellaert en langs de oude Wichelse Steenweg. En zowel Merovingische vondsten als een Frankische begraafplaats en importstukken wijzen op een handelscentrum met landbouwexploitatie gedurende de vroege middeleeuwen.

De oudste vermelding in historische bronnen van Lede is "Letha", in 1019 in een oorkonde van de St.-Baafsabdij van Gent. Lede bestond uit drie heerlijkheden. Zo was er de heerlijkheid Lede met leenhof, eigendom van de familie van Lede (12de tot 15de eeuw) en de familie Bette (16de eeuw tot 18de eeuw). Deze heerlijkheid is in 1607 tot baronie verheven en in 1633 tot markizaat. Naast de heerlijkheid Lede waren er ook de heerlijkheden Ronkenburg en Merem, waarbij Merem sinds de 11de eeuw in de handen van de abdi van Vorst was.

Lede was van de 15de tot 18de eeuw gekend voor arduin en geelbruine kalkhoudende zandsteen die er werd uitgebaat. De arduin werd vooral gebruikt voor herstel van wegen. Na de aanleg van de spoorlijn Brussel-Gent kwam er ook enige industriële ontwikkeling op gang met de bouw van enkele

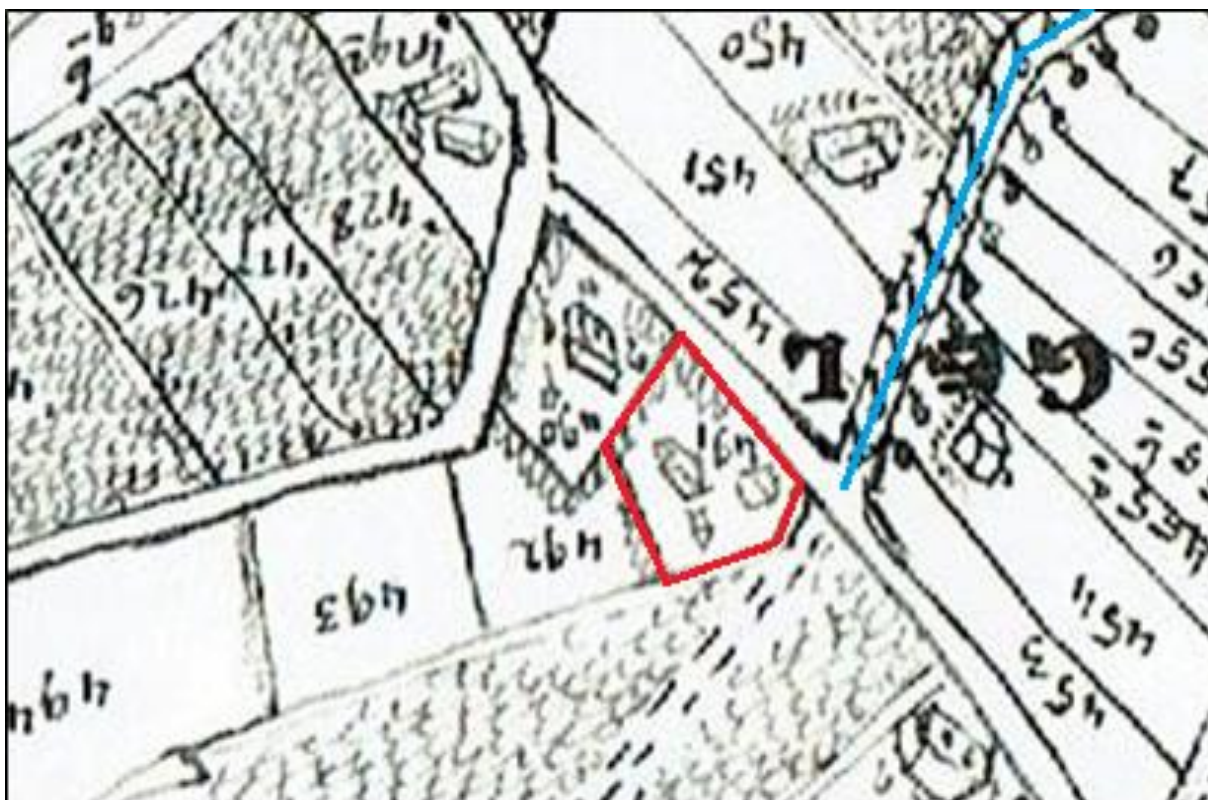
⁷ Gezien het hier een toevallig vondst betreft waarbij het historisch en archeologisch kader pas na het veldwerk kon worden onderzocht, beperkt dit onderzoek zich logischerwijze tot de historische en archeologische context relevant voor deze vindplaats.

⁸ INVENTARIS AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023; ID: 9124 (geraadpleegd 01/03/2023).

weverijen, confectie- en schoenbedrijven. De opkomst hiervan ging gepaard met de bouw van verschillende arbeiderswoningen.

6.3.2 Hoeve Vogelenzang

De hoeve, die onderwerp is van dit onderzoek, betreft een historisch bouwwerk waarvan de oudste vermeldingen dateren uit de 17de eeuw⁹. Zo wordt in de dorpsrekeningen van Lede uit 1677 de hoeve beschreven als 'Vuyttenhove brauwere inden Voghelesanck'¹⁰. Uit 1695 is het 'Landboek van Lede' bewaard met bijhorende kaart waarop de herberg staat afgebeeld (Figuur 7). Op perceel 491 is een hoeve zichtbaar die bestaat uit verschillende gebouwen. In het bijhorende Landboek staat onder nummer 491: "Van Wesemael Gijsbrecht - hofstede ende herberghe inden voeghelensanck - noort-oost de straete, zuyt-oost den Ysermanbosch". Ook in een testament uit 1768 komt de herberg ter sprake: "Staat van Goed van Van den Nest Anna-Marie (+) x Goeman Joannes, timmerman-herbergier, huistede-herberg 'Inden Vogelensang'"¹¹.

Figuur 7: Hoeve op de kaart bij het landboek van Lede uit 1695. Met aanduiding van het plangebied (rood) en de Paddestraat (blauw). De kaart is ondersteboven weergegeven omdat de kaart met het noorden beneden was getekend.¹²

Op de kaart van Ferraris (1777) is de hoeve eveneens duidelijk zichtbaar (Plan 9). De hoeve, op dat moment een soort van vierkantshoeve, bestaat ook hier uit meerdere gebouwen: aan de straatzijde een lang volume dat parallel aan de straat gelegen is, ten noorden daarvan een volume dat er haaks op staat en ten zuidwesten nog een kleiner vierkant bijgebouw dat meer op het achtererf gelegen is.

Op het primitief kadaster (ca. 1830) is een vergelijkbare situatie zichtbaar (Plan 9). Ter hoogte van het plangebied bevindt zich een lang en smal gebouw dat dwars op de weg gelegen is. Aan de andere zijde van het perceel een wat breder, min of meer U-vormig gebouw. Dit gebouw staat eveneens dwars op

⁹ Informatie verstrekt door de Heemkundige kring Lede; Heemschut Lede.

¹⁰ DE BROUWER 1958, 49.

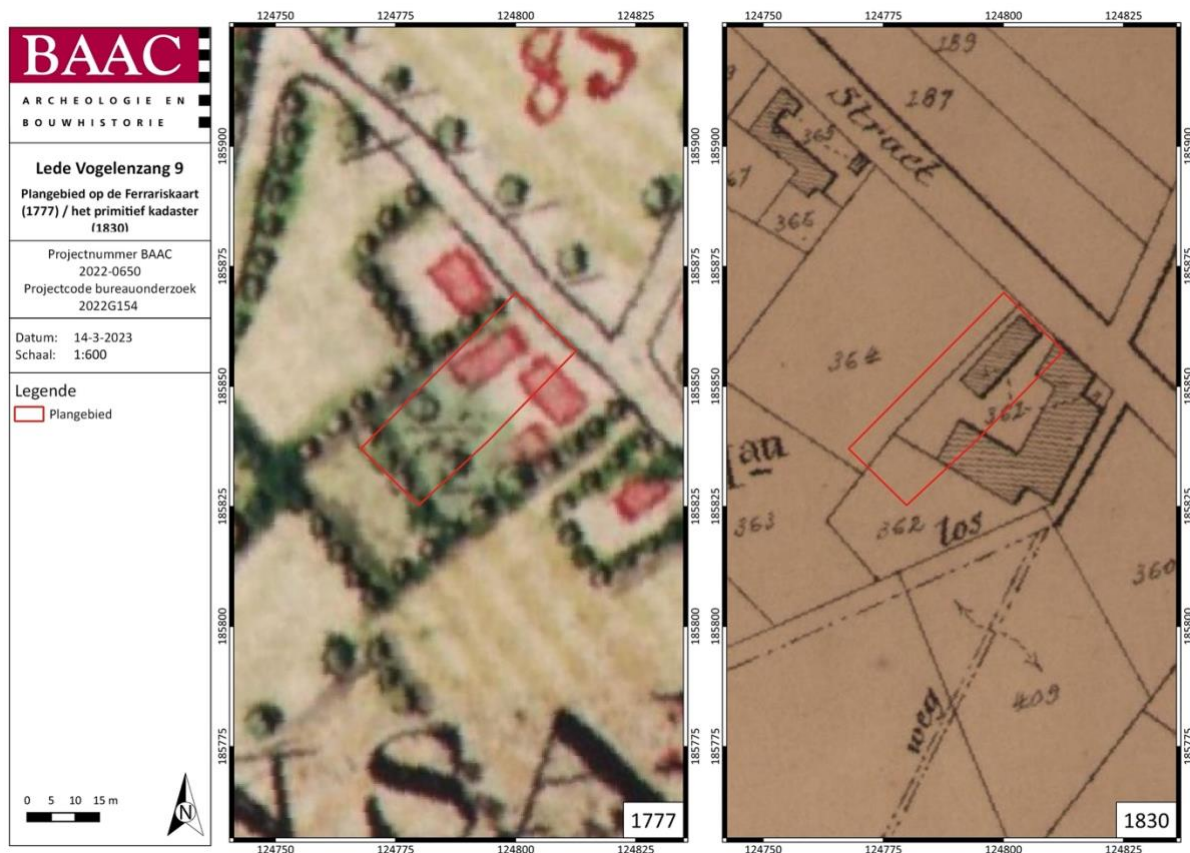
¹¹ DE BROUWER 1973.

¹² Plan aangebracht door de Heemkundige kring Lede, Heemschut Lede.

de straat georiënteerd, een opmerkelijk verschil met de Ferrariskaart. Het gedeelte van het U-vormige gebouw dat parallel aan de straat gelegen is, is nu veel kleiner, terwijl het gedeelte achteraan op het erf veel groter is dan op de Ferrariskaart.

Plan 9: Projectie van het plangebied op de Ferrariskaart (1777) en het primitief kadaster (ca. 1830) (© KBR 2023 en © Rijksarchief 2023)¹³.

Op enkele topografische kaarten uit het einde van de 19de (1873) en begin 20ste eeuw (1939) is een vergelijkbare situatie te zien zoals op het primitief kadasterplan.

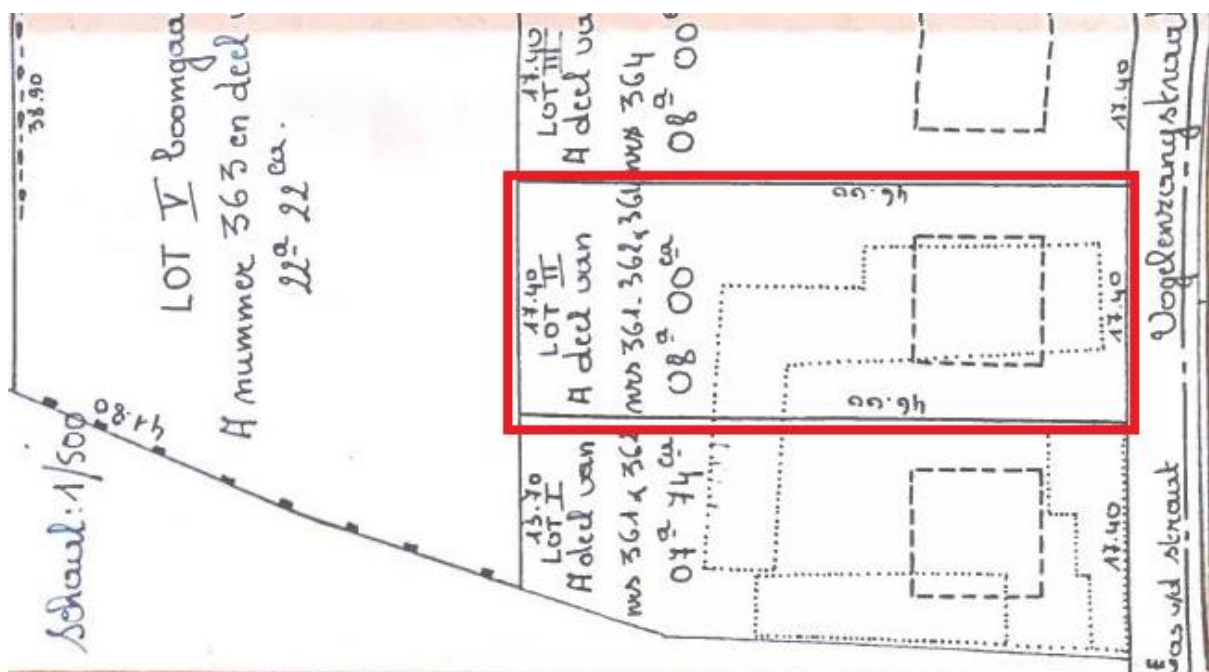

Figuur 8: Aanduiding van de locatie van het plangebied (rode cirkel) op de topografische kaart van België uit 1873 (links) en deze uit 1939 (rechts) (© CARTESIUS 2023)¹⁴.

¹³ GEOPUNT 2023; RIJKSARCHIEF IN BELGIË 2023.

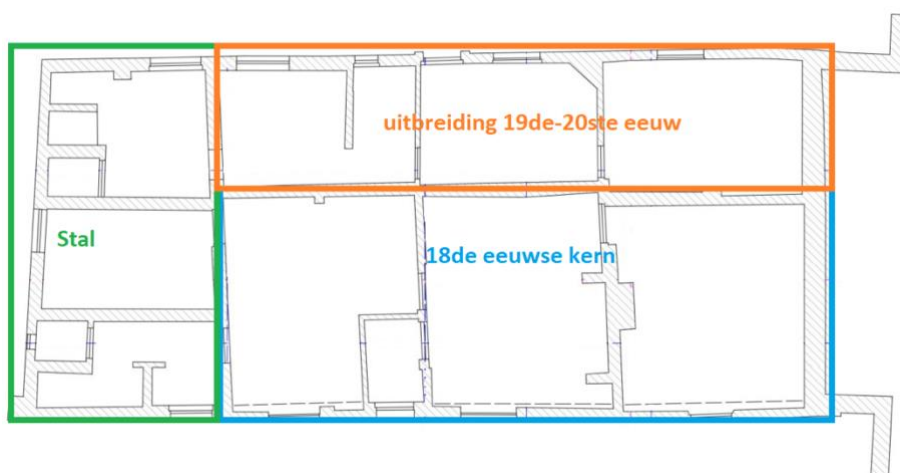
¹⁴ CARTESIUS 2023.

In 1964 werd het hoeveterrein verkaveld in twee aparte kavels. Hiervan is een opmeetplan bewaard gebleven waarop ook de bestaande bouwsels staan weergegeven met een stippellijn (zie Figuur 9). Op dit plan is nog steeds dezelfde gebouwindeling zichtbaar. Het noordelijke gebouw, de huidige hoeve, bleef na de verkaveling behouden, maar de zuidelijke hoevegebouwen werden gesloopt en vervangen door het gebouw dat nu op nummer 11 staat.

Figuur 9: Uitsnede van het opmeetplan van de verkaveling in 1964 met aanduiding van het plangebied. In stippellijn staan de oude hoevegebouwen aangeduid. De gebouwen op Lot I werden na de verkaveling volledig gesloopt¹⁵.

De hoeve onderging in de 19de-20ste eeuw enkele ingrijpende aanpassingen. Belangrijkste was het toevoegen van een gehele nieuwe gevel aan de noordelijke zijde, waardoor de oorspronkelijke hoeve werd verbreed en er drie bijkomende kamers werden toegevoegd. Aan de zuidwestelijke zijde werd ook nog een stal aangebouwd. In het gebouw zelf werden ook nog enkele nieuwe binnenmuren opgetrokken om een nieuwe kamerindeling mogelijk te maken. Na de verkaveling in de jaren '60 van vorige eeuw werd de hoeve opgesplitst in twee woonidentiteiten voor de verhuur. Hierbij werd de centrale verbindingsdeur die beide delen verbond dichtgemaakt.

Figuur 10: Grondplan van de bestaande hoeve met schematische aanduiding van de verschillende delen en hun datering.

¹⁵ Plan aangeleverd door de bouwheer.

6.4 ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen ¹⁶. Dit overheidsinstrument helpt om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf is een CAI-waarde gekend, namelijk CAI-ID 984029, die het huidige onderzoek (toevalsvondst/opgraving) betreft. Rondom het projectgebied zijn nog verschillende meldingen gekend (Tabel 1 en Plan 10):

Op ongeveer 1km ten oosten van het plangebied werden bij veldkartering van verschillende percelen lithische artefacten aangetroffen uit de steentijd (ID31941, ID158277 tem 158280, 158315 en 158324). Deze waarden zijn allen gesitueerd op de rand van de Dendervallei die nog iets verder oostwaarts stroomt. Meteen ten oosten van het plangebied (ca. 350m) liggen twee sites met walgracht die dateren uit de late middeleeuwen, respectievelijk Vogelenzang (ID32289) en Soselhof (ID32290). Beide sites zijn gekend door historisch onderzoek en zijn afgebeeld op historische kaarten, zoals onder meer de Ferrariskaart. Nog uit de middeleeuwen is er het kasteel Ronkenburg (ID158038) dat ongeveer 1km ten zuidwesten van het plangebied gelegen is. ID 1109, ongeveer 850m ten noorden, betreft tot slot een site met walgracht uit de 18de eeuw, eveneens gekend uit studie van historische kaarten.

Plan 10: Locatie van het plangebied op het GRB met aanduiding van de gekende CAI-waarden in de omgeving (CAI: © AOE 2023, GRB: © AGIV 2023).

¹⁶ CAI 2023

Figuur 12: Zicht op vlak 1 in werkput 1 met de muren en vloeren die te linken zijn aan het stalgedeelte uit de 19de-20ste eeuw.

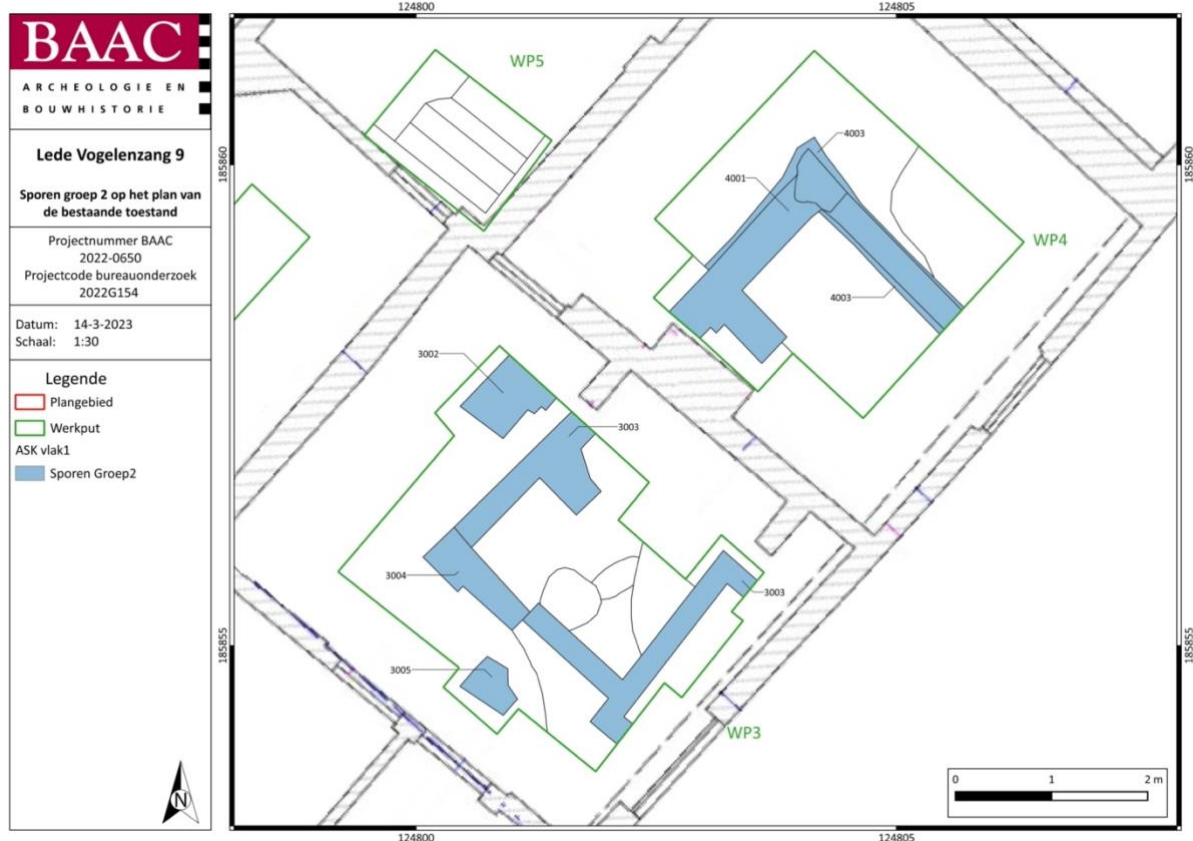
Figuur 13: Foto van de keldertrap in werkput 5.

7.2.2 Structuren uit de 17de eeuw

De tweede groep sporen werd aangetroffen in werkput 3 en 4. Ook hier betreft het funderingsresten, maar in tegenstelling tot de vorige groep kunnen deze gekoppeld worden aan de oudste bouwphase van de historische hoeve, vermoedelijk uit de 17de eeuw. Deze muurresten (sporen 4001 en 3003) waren opgetrokken uit grotere bakstenen dan de muurresten uit de eerste groep. Het formaat van de stenen bedroeg 25x12x5,5 cm en de mortel bestond uit een zachte, bruine kalkmortel met inclusies van witte kalkbrokjes. De breedte van de funderingen bedroeg één steen (ca. 28cm breed) en naast de muur was in werkput 4 nog een smalle insteek zichtbaar. De structuren waren steeds gefundeerd tot op het niveau van de moederbodem, ca. 45cm onder maaiveld op 10,15m TAW.

Plan 12: Overzicht van de sporen uit groep 2 geprojecteerd op het plan van de bestaande toestand.

De muurresten hadden een geheel andere oriëntatie dan de huidige hoeve en liepen bovendien in zuidoostelijke richting nog door onder de buitenmuren. Een duidelijke aanwijzing dat ze dus toebehoorden aan een oudere bouwfase van de hoeve. Het algemene grondplan van deze funderingen is een U-vorm met een basis van 5,80m breed en aan weerszijde benen van ongeveer 3,50m lang. Op één van de hoeken in werkput 4 was gebruik gemaakt van natuursteen, mogelijk ter versteviging. In werkput 3 was een deel van de fundering (spoor 3004) zeer slecht bewaard en bestond ze slechts uit baksteenbrokken. Ook een omgevallen stuk muur kan gelinkt worden aan deze fundering (spoor 3002).

Nog opvallend aan de noordelijke funderingsmuur was het voorkomen van twee muurstukken die ongeveer 80cm uitstaken naar binnen toe. Zowel in werkput 3 als in werkput 4 werd zo een uitstekend stuk muur opgemerkt met een tussenafstand van 2,00m. Ze waren aanwezig aan weerszijde van een huidige binnenmuur met een haard. De binnenste hoeken van de uitstekende blokken was telkens licht afgerond. Vermoedelijk betreft het hier een fundering van een haard met haardwangen. Opmerkelijk is dat de haard van de huidige hoeve zich op dezelfde locatie bevond, alleen een kwartslag gedraaid omwille van het verschil in oriëntatie tussen de twee bouwfases.

7.2.3 Grondsporen

Slechts enkele grondsporen (kuilen 1012, 1014/1015, 1016, 3006, 4002, 8002 en 8003) werden aangetroffen tijdens het onderzoek. Ze werden zichtbaar op het niveau van de moederbodem. In alle gevallen kon de gehele contour van deze sporen niet worden bepaald doordat ze zich in de wand van de werkput bevonden of doordat ze werden doorsneden door de bovenliggende muurresten. In de mate van het mogelijke werden de sporen gecoupeerd, maar enkele kuilen bleken behoorlijk diep te zijn, waardoor de bodem niet kon worden bereikt. Wel werd steeds een boring geplaatst om de diepte te bepalen.

In enkele gevallen werden vondsten (zie alinea 7.3) aangetroffen bij het couperen. Op basis van dit vondstmateriaal konden zowel spoor 1014/1015 als spoor 4002 gedateerd worden in de post-middeleeuwse periode. Met name tussen 1600 en 1800 voor spoor 1014/1015 en tussen 1450 en 1700 voor spoor 4002.

Figuur 20: Coupefoto van paalkuil 1016.

Figuur 21: Vlakfoto van werkput 3 met aangeduide grondsporen (o.a. spoor 3006 linksboven).

7.3 VONDSTEN

Tijdens de opgraving werd relatief weinig vondstmateriaal aangetroffen. Er werden slechts achttien vondstnummers uitgeschreven. Het betrof voornamelijk aardewerk (n = 14) maar daarnaast werden ook twee metaalvondsten en twee fragmenten dierlijk botmateriaal ingezameld.

Volgende materiaalspecialisten werden geraadpleegd in functie van het assessment en de determinatie van de verschillende vondstcategorieën (zie Tabel 2).

Vondstcategorie	Specialist
(Post)Middeleeuws aardewerk	K. De Groote (AOE) en B. Vergauwen (BAAC)
dierlijk botmateriaal	A.-S. De Witte (BAAC)
metaal	R. Bakx (BAAC)

Tabel 2: Geraadpleegde specialisten.

7.3.2 Dierlijk bot

Het assessment van het dierlijk bot maakte duidelijk dat er enkel voor vondstnummer 2 bijkomende determinatie nodig was. De vondsten hebben geen conservatie of behandeling nodig.

Vondstnummer 2 betreft een uitgesneden lepeltje dat bij aanleg van vlak 1 in werkput 1 werd aangetroffen in ophogingslaag 1010. Voor de determinatie van dit lepeltje werd het vergeleken met metalen exemplaren. Er kan namelijk worden aangenomen dat benen lepels vermoedelijk werden nagemaakt van metalen exemplaren die duurder en exclusiever waren. Benen exemplaren hebben dus vermoedelijk een gelijkaardige typologische ontwikkeling ondergaan als de metalen varianten. Op basis van het ensemble metalen lepels dat bij opgravingen in Amsterdam aan het Damrak en het Rokin werden ingezameld, stelde Ilja Mostert in 2009 een typologie op voor deze specifieke vondstcategorie.¹⁸ Voor deze typologie wordt gekeken worden naar de vorm van de lepelbak, de steelbeëindiging en de steeldoorsnede. In het geval van het benen lepeltje is de lepelbak ovaal puntig (type D; gedateerd tussen 1750-1900), het steeleinde is spatelvormig en wordt daaronder iets smaller (type i, 1725-1825) en de steeldoorsnede is rechthoekig (type 8). Algemeen kan het benen lepeltje dus als type Di8 worden omschreven en gedateerd tussen 1725 en 1900.

Figuur 22: Foto van het benen lepeltje (vnr. 2).

7.3.3 Metaal

Het assessment van de metaalvondsten -een spijker en een slak- maakte duidelijk dat er geen verdere determinatie of analyse nodig is. De vondsten hebben geen verdere informatiewaarde. Ze hebben geen conservatie of behandeling nodig.

8 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Tot de oplevering van het Eindverslag van dit archeologisch onderzoek blijven het opgravingsarchief en het vondstmateriaal bewaard bij BAAC Vlaanderen bvba.

Zoals decretaal bepaald is, moet de zakelijkrechthouder beslissen waar het archeologische ensemble uiteindelijk bewaard zal worden en het hierbij als een geheel bewaren, het in goede staat behouden en beschikbaar houden voor wetenschappelijk onderzoek (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 – Art. 5.2.1). De zakelijkrechthouders hebben aangegeven dat het beheer van het archeologisch ensemble door henzelf zal opgenomen worden. De definitieve bewaarplaats van het ensemble zal gebeuren in de Vogelenzang 9 te Lede.

---

¹⁸ MOSTERT 2009.

9 INTERPRETATIE EN SYNTHESE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

De archeologische site bevindt zich ter hoogte van de historische hoeve aan de Vogelzang 9. Uit historische bronnen is bekend dat de hoeve ten vroegste dateert uit de 17de eeuw en gekend stond als een 'herberg inden Voghelensanck'. De herberg wordt ook op de kaart in het "Landboek van Lede" (1695) afgebeeld en bestaat uit verschillende gebouwen. Ook op de kaart van Ferraris (1777) is deze duidelijk zichtbaar. Uit deze bronnen valt op te maken dat de hoeve in oorsprong min of meer was opgebouwd als vierkantshoeve. In de jaren '60 van vorige eeuw werd het terrein verkaveld, waarbij de zuidelijke hoevegebouwen werden gesloopt. Enkel het noordelijke gebouw bleef behouden. Dit deel van de hoeve onderging gedurende in de 19de-20ste eeuw enkele ingrijpende aanpassingen.

Tijdens het archeologische onderzoek bleken er nog verschillende muurresten en vloerniveaus aanwezig te zijn van de oudere bouwfasen van de hoeve. Deze kunnen enerzijds verbonden worden met de uitbreidingen uit de 19de en 20ste eeuw, maar er werden ook funderingsresten aangetroffen van een vermoedelijke voorloper of oudere fase. Deze laatste resten werden aangetroffen in het zuidoostelijke deel van de hoeve, waarvan bekend was dat dit de oudste kern betrof.

Opmerkelijk aan deze funderingsresten is dat ze niet aansluiten op de contouren van de huidige hoeve en nog doorlopen buiten de muren ervan. Ze hebben ook een andere oriëntatie en liggen parallel aan de straat, een kwartslag gedraaid ten opzichte van de huidige hoeve. Mogelijk kan de structuur verbonden worden met de voorloper van de huidige hoeve en betreft het een deel van de gebouwen van de oorspronkelijke vierkantshoeve die staat afgebeeld op de kaarten van de 17de ('Landboek van Lede') en 18de eeuw (Ferraris) (zie Figuur 7 en Plan 9). Een projectie van de muren op de kaart van Ferraris maakt dit duidelijk (zie Figuur 23). De funderingsresten liggen op deze projectie ongeveer ter hoogte van het huidige hoevegebouw dat haaks op de straat staat. Als ze verder worden gereconstrueerd (oranje stippellijn) in zuidoostelijke richting sluiten ze aan op het gebouw dat parallel aan de straat gelegen is. Er kan bijgevolg worden geconcludeerd dat dit gebouw in oorsprong vermoedelijk langer was en nog doorliep tot onder de huidige hoeve. Op basis van het primitief kadaster uit 1830 (zie Plan 9) en het opmeetplan uit 1964 (zie Figuur 9) kan verder worden geconcludeerd dat dit gebouw in de loop van de tijd verder werd aangepast en ten slotte gesloopt in 1964.

Het is niet mogelijk om de bakstenen funderingsresten (3003 en 4001) absoluut te dateren. Wel is op basis van drie andere elementen mogelijk een relatieve datering te geven aan deze structuur. Een datering vanaf de 17de eeuw lijkt hierbij het meest aannemelijk te zijn.

Ten eerste is op basis van de historische bronnen duidelijk dat er vanaf de tweede helft van de 17de eeuw een herberg/hoeve aanwezig was ter hoogte van het plangebied. De kaart bij het "Landboek van Lede" uit 1695 geeft al meerdere gebouwen weer, maar vooral op basis van de Ferrariskaart is duidelijk dat er zich parallel aan de straat een bouwvolume bevond.

De baksteenformaten waaruit deze funderingen zijn opgebouwd zijn een tweede dateringselement. Hoewel aan de hand van baksteenformaten geen absolute datering kan gegeven worden aan muurresten, kunnen ze toch gebruikt worden om een relatieve datering mee te geven, zeker als de gebruikte formaten kunnen worden vergeleken met deze van structuren op andere sites in de omgeving waarvan wel een datering is gekend. Algemeen is er in de gebruikte baksteenformaten in Vlaanderen een duidelijke trend zichtbaar doorheen de geschiedenis.¹⁹ De oudste bakstenen (13de eeuw) hebben formaten van 30cm en meer, waarna deze geleidelijk aan kleiner worden. De gebruikte bakstenen in de funderingsresten hebben een formaat van 25x12x5,5 cm. Als we dit vergelijken met

---

¹⁹ DEBONNE 2015; DEBONNE 2020.

gedateerde muurresten uit Aalst (Hopmarkt²⁰ en Sint-Jozefscollege²¹) of Gent (Oude-Schaapmarkt²², Sint-Michielsstraat²³) - twee steden in de omgeving van het plangebied- is duidelijk dat deze formaten gangbaar waren van de 15de tot en met 17de eeuw. In relatie met de historische bronnen lijkt een datering in de 17de eeuw het meest aannemelijk aangezien er dan pas sprake is van herberg in de Vogelenzang.

Ten derde kan ook nog gekeken worden naar aardewerk dat in relatie met de muurresten werd ingezameld tijdens het veldwerk. Zo werden aardewerkvondsten ingezameld uit kuil 4002, doorsneden door fundering 4001. Deze scherven steengoed en rood aardewerk (zie 7.3) dateren tussen 1450 en 1700. De ceramiek die werd ingezameld uit ophogingslaag 3001 in werkput 3 dateert eveneens in dezelfde periode. Een datering vanaf de 17de eeuw lijkt dus ook op basis van dit dateringselement het meest aannemelijk voor de funderingsresten.

Figuur 23: Projectie van het plangebied en de funderingen in werkput 3 en 4 op een uitsnede van de Ferrariskaart (1777)²⁴.

Naast het muurwerk werden tijdens het onderzoek ook enkele grondsporen aangetroffen. Ze werden zichtbaar op het niveau van de moederbodem. Niet in alle gevallen kon de gehele contour van de sporen worden bepaald of konden de sporen volledig worden gecoupeerd. Uit enkele van deze sporen werden aardewerkvondsten ingezameld. Op basis van dit vondstmateriaal werden de sporen eveneens in de post-middeleeuwse periode gedateerd, met name tussen ongeveer 1400 en 1700.

---

²⁰ MOENS 2018.

²¹ DE GROOTE *et al.* 2010.

²² VANOVERBEKE 2022.

²³ BILLEMONT *et al.* 2013.

²⁴ GEOPUNT 2022.

10 BIBLIOGRAFIE

BILLEMONT J., TERRYN B. & VANOVERBEKE R. 2013: *Archeologische opgraving Gent, Sint-Michielsstraat*, BAAC Vlaanderen Rapport 1230, Gent.

DE BROUWER J. 1973: *Indices op de Staten van Goed van Lede*, Aalst.

DE BROUWER J. 1958: *Toponymie van Lede, Aalst.*

DEBONNE V. 2020: *Baksteenbouw in de late middeleeuwen. Constructieve gebruiken, chronologie en regionale tendensen*, Brugge.

DEBONNE V. 2015: *Uit de klei, in verband. Bouwen met baksteen in het graafschap Vlaanderen 1200-1400*, Leuven.

DE GROOTE K. AMEELS V. MOENS J. DEBONNE V. 2010: *Archeologisch onderzoek te Aalst - Sint-Jozefscollege (prov. Oost-Vlaanderen) 2009-2010*, Brussel.

MOENS J. 2018: *Archeologie en geschiedenis van een middeleeuwse woonwijk onder de Hopmarkt te Aalst*, Relicta Monografieën, 16, 259–284.

MOSTERT I. 2009: *Lepels uit het Damrak en het Rokin. Een inventariserend onderzoek*, Amsterdam.

VANOVERBEKE R. 2022: *Twee nieuwe Stenen voor Gent. Eindverslag: Gent, Oude Schaaapmarkt - Houtbriel*, BAAC Vlaanderen rapport 2067, Gent.

AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2023: *Digitaal Hoogte Model* [online] <https://www.geopunt.be/> (geraadpleegd op 15/03/2023).

AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2023: *Grootschalig Referentiebestand (GRB)* [online] <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 15/03/2023).

AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2023: *Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks* [online] <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 15/03/2023).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023, *Inventaris Onroerend Erfgoed*, ID: 9124 [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 01/03/2023).

CAI 2023, *Centraal Archeologisch Inventaris* [online], <http://cai.onroerenderfgoed.be> (geraadpleegd 15/03/2023).

CARTESIUS 2023, *Topografische kaart van België uit 1873* [online], www.cartesius.be (geraadpleegd 14/03/2023).

CARTESIUS 2023, *Topografische kaart van België uit 1939* [online], www.cartesius.be (geraadpleegd 14/03/2023).

DOV VLAANDEREN 2023, *Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart* [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd 15/03/2023).

GEOPUNT 2023, *Geopunt Vlaanderen: Ferrariskaart (1777)* [online], <https://www.geopunt.be> (geraadpleegd 14/03/2023).

RIJSKARCHIEF IN BELGIË 2023, *Primitief kadaster* [online], <https://search.arch.be> (geraadpleegd op 01/03/2023).

11 LIJSTEN

11.1 FIGURENLIJST

Figuur 1: Funderingsplan van de bestaande toestand van de hoeve.....	12
Figuur 2: Funderingsplan van de ontworpen toestand. In het lichtgrijs zijn de nieuw aan te leggen funderingsbalken weergegeven.	13
Figuur 3: Doorsnede van de ontworpen toestand met aanduiding van de dieptes van deze ingrepen.....	13
Figuur 4: Foto's genomen bij de start van het onderzoek ter hoogte van werkput 1 (links) en werkput 3 (rechts).	14
Figuur 5: Foto's genomen tijdens de aanleg van werkput 4 (links) en werkput 7 (rechts). Bij de foto van werkput 7 is centraal de schroefstempel zichtbaar.	15
Figuur 6: Foto's genomen tijdens de registratie van vlak 1 in werkput 3 (links) en vlak 2 in werkput 1 (rechts).	15
Figuur 7: Hoeve op de kaart bij het landboek van Lede uit 1695. Met aanduiding van het plangebied (rood) en de Paddestraat (blauw). De kaart is ondersteboven weergegeven omdat de kaart met het noorden beneden was getekend. ..	23
Figuur 8: Aanduiding van de locatie van het plangebied (rode cirkel) op de topografische kaart van België uit 1873 (links) en deze uit 1939 (rechts) (© CARTESIUS 2023).....	24
Figuur 9: Uitsnede van het opmeetplan van de verkaveling in 1964 met aanduiding van het plangebied. In stippellijn staan de oude hoevegebouwen aangeduid. De gebouwen op Lot I werden na de verkaveling volledig gesloopt.	25
Figuur 10: Grondplan van de bestaande hoeve met schematische aanduiding van de verschillende delen en hun datering.	25
Figuur 11: Foto van profielen in werkput 2 (links) en werkput 3 (rechts).....	28
Figuur 12: Zicht op vlak 1 in werkput 1 met de muren en vloeren die te linken zijn aan het stalgedeelte uit de 19de-20ste eeuw.	31
Figuur 13: Foto van de keldertrap in werkput 5.....	31
Figuur 14: Vloer- en muurresten in werkput 7.....	32
Figuur 15: Vloerniveau in werkput 8 opgebouwd met bakstenen en natuursteen (onderaan op de foto). Centraal in de vloer is een verdieping zichtbaar, vermoedelijk een goot.	32
Figuur 16: Overzichtsfoto van vlak 1 in werkput 3 met zicht op fundering 3003.	34
Figuur 17: Overzichtsfoto van vlak 1 in werkput 4 (fundering 4001).	34
Figuur 18: Zicht op de hoek van de fundering (4001) met versteviging in natuursteen.....	35
Figuur 19: Zicht op de uitstekende haardfundering met afgeronde binnenzijde in werkput 3.....	35
Figuur 20: Coupefoto van paalkuil 1016.....	36
Figuur 21: Vlakfoto van werkput 3 met aangeduide grondsporen (o.a. spoor 3006 linksboven).	36
Figuur 22: Foto van het benen lepeltje (vnr. 2).....	40
Figuur 23: Projectie van het plangebied en de funderingen in werkput 3 en 4 op een uitsnede van de Ferrariskaart (1777).	42

11.2 PLANNENLIJST

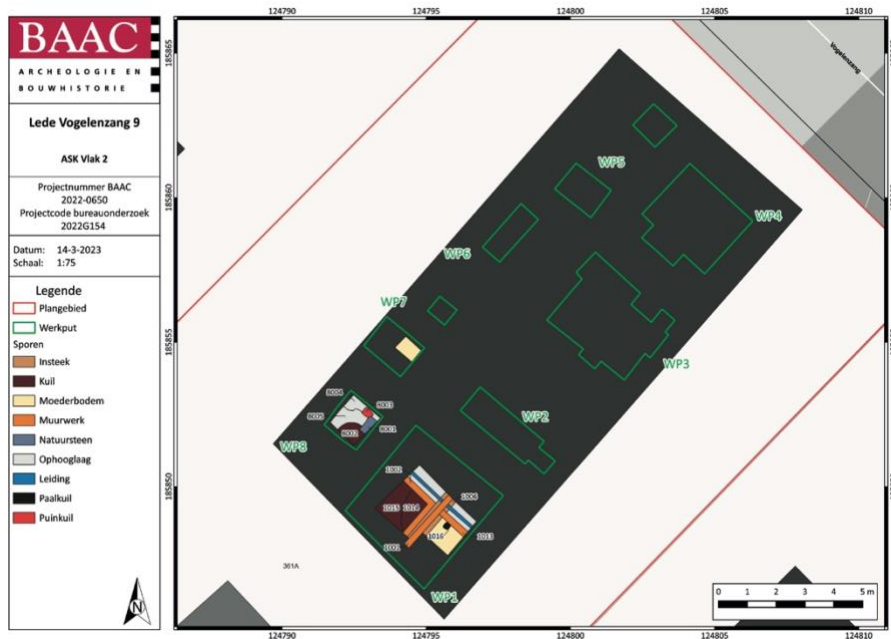
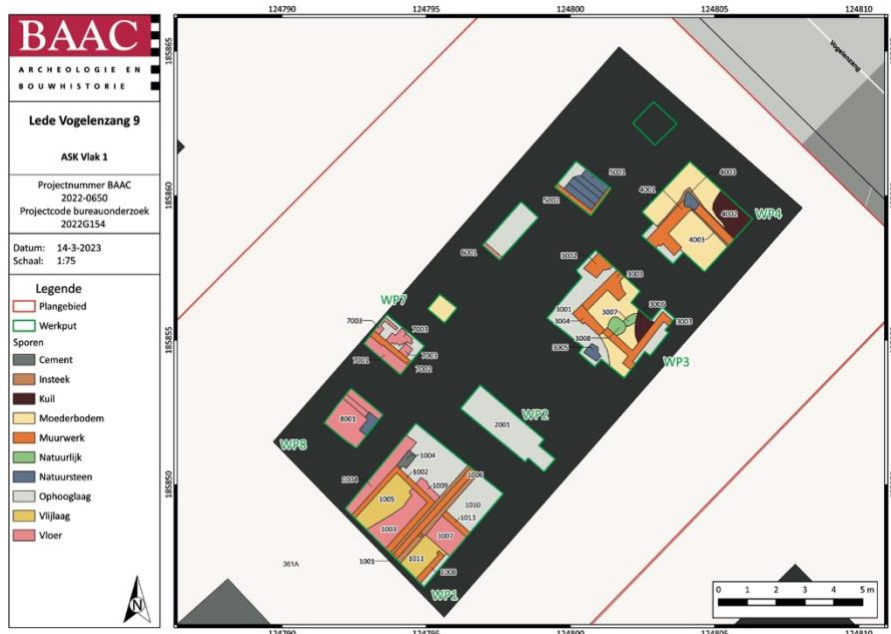
Plan 1: De onderzoekslocatie op een uittreksel uit het GRB met kadastrale perceelnummers, perceelgrenzen en afbakening van het plangebied (basiskaart: © AGIV 2022).....	7
Plan 2: De onderzoekslocatie op een uittreksel van de topografische kaart (Topokaart: © NGI 2022).	8
Plan 3: De locatie van de werkputten en profielen ter hoogte van de hoeve op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).	16
Plan 4: Allesporenkaart van de opgraving van vlak 1 geprojecteerd op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).	17
Plan 5: Allesporenkaart van de opgraving van vlak 2 geprojecteerd op het GRB (basiskaart: © AGIV 2022).	18
Plan 6: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel en het GRB met aanduiding van de waterlopen (DHM en GRB: © AGIV 2023).	20
Plan 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, detailplan (DHM en GRB: © AGIV 2023).....	21
Plan 8: Plangebied op het Bodemkaart van Vlaanderen, detailplan (Bodemkaart: © DOV 2023, GRB: © AGIV 2023).	22
Plan 9: Projectie van het plangebied op de Ferrariskaart (1777) en het primitief kadaster (ca. 1830) (© KBR 2023 en © Rijksarchief 2023).	24
Plan 10: Locatie van het plangebied op het GRB met aanduiding van de gekende CAI-waarden in de omgeving (CAI: © AOE 2023, GRB: © AGIV 2023).	26
Plan 11: Overzicht van de sporen uit groep 1 op het plan van de bestaande toestand.....	30
Plan 12: Overzicht van de sporen uit groep 2 geprojecteerd op het plan van de bestaande toestand.....	33

11.3 TABELLENLIJST

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	27
Tabel 2: Geraadpleegde specialisten	36
Tabel 3: Determinatietabel aardewerk.....	39

12 BIJLAGEN

12.1 SPORENKAARTEN

12.2 SPORENLIJST

Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Breedte-Afmetingen Vorm	Bouwmateri aal Textuur	Maten bouw materiaal Kleur	Mortel Inclusies	Stevig-Broos Aflijning	TAW BK Hom-Het	TAW OK Mate bioturbatie	Spoorassociaties	Spoorrelaties	Datering	Aanvullende info
1001	1	1	muur	21cm breed, enkelsteens	baksteen	20x10x5cm	lichtgrijze cement	heel stevig	10.65		doorsnijdt 1013, 1007	1008	RECENT	recente fundering, cementmortel, gelijk aan 1008
1002	1	1	muur	17,5cm breed, enkelsteens	baksteen	17x8x4cm	beige kalkmortel met kalk en hk spikkels	stevig	10.43	10.25		1003, 1009		U-vormige fundering, mogelijk in relatie met 1013, afwisselend gestrekte en kopse laag
1003	1	1	vloer		baksteen en natuusteen	verschillende maten baksteen; 20/16x10/7x4/3cm	beige kalkmortel	stevig	10.34	10.28		1002, 1005		vloer bij muur 1001, ook natuursteenblokken verwerkt in de vloer, deze liggen bij elkaar, maar geen duidelijke functie, geen sporen van verbranding
1004	1	1	vloer		baksteen	17,5x7,5x5cm	zand	matig	10.34	10.27		1002		vloer tegen 1002, bakstenen liggen op hun kant, ingezakt op sommige plaatsen, aan noordelijke zijde enkele natuursteen (kalkzandsteen) blokken; vloer en natuursteen vertonen tekenen van verbranding (roet)
1005	1	1	vlijlaag		zand met kalkbrokjes	bruin	kalk en puinbrokjes					1003		vlijlaag van 1003
1006	1	1	insteek	lineair	zand met puinbrokjes	bruin	puinbrokjes	scherp	Het	geen	doorsnijdt 1013, 1007	1001	RECENT	insteek van 1001
1007	1	1	vloer		baksteen	17x9x4,5cm; ook gebruik van halfjes	zand	matig	10.51	10.40	doorsneden door 1001	1013, 1011		vloer bij muur 1013, gefundeerd op 1011; bakstenen liggen op hun kant
1008	1	1	muur	21cm breed, enkelsteens	baksteen	20x10x5cm	lichtgrijze cement	stevig	10.62	10.38	doorsnijdt 1007/1008	1001	RECENT	maakte hoek en sluit aan op 1001, dit is deels uitgebroken; dit deel van de muur was halfsteens
1009	1	1	vloer		baksteen	brokken (?x10x?cm)	zand	broos	10.37	10.28		1002		vloer tegen 1002, brokken, slecht bewaard
1010	1	1	ophooglaag		zand	bruin en donker grijs	puinbrokjes, houtskool			weinig	doorsneden door 1006			
1011	1	1	vlijlaag		kalkmortel	grijs	houtskool en kalkbrokjes		Het	geen		1007		vlijlaag van 1007
1012	1	1	ophooglaag		zand	bruin en donker grijs	houtskool, puinbrokjes, natuursteenkeien en sintels		Het	geen	onder 1009			
1013	1	1	muur	19cm breed, enkelsteens	baksteen	18,5x9x4,5cm	grijze kalkmortel met inclusies van houtskool	stevig	10.47	10.30	doorsneden door 1001	1007		in verlengde van 1002, maar andere fase (jonger?)
1014	1	2	kuil	rond	zand	donker bruin	AW, HK en BS brokjes	matig	Hom	weinig		deel van 1015		slechts gedeeltelijk in het vlak, de rest ligt onder 1001 en 1002; onderdeel van 1015
1015	1	2	kuil		zand	bruingrijs	weinig HK-spikkels, BS brokjes, AW	matig	Het	matig				diepe kuil, niet volledig gecoupeerd (te diep/veiligheid), tov vlak 2 80cm + boring nog 40 cm tot op MB; AW en BS in coupe; in coupe geen duidelijke aflijning, niet getekend
1016	1	2	paalkuil	rechthoekig	zand	donker bruin	HK-spikkels	scherp	Hom	weinig				
2001	2	1	ophooglaag		zand	bruin	puinbrokjes, HK-stippels en brokken MB							overgangslaag naar MB op het niveau waarop vlak 1 in WP 2 is aangelegd
3001	3	1	ophooglaag	onregelmatig	zand	donker bruin	AW, HK en BS brokjes	matig scherp	Hom	matig				overgangslaag naar MB; op sommige plaatsen nog zichtbaar in vlak 1 van WP 3, voornamelijk ten noorden en westen van muur 3003 (niveaunderschil binnen <=> buiten gebouw?)
3002	3	1	muurrest		baksteen	25x12x5,5cm en halfjes	bruine kalkmortel met witte kalkbrokjes	broos	10.54	10.37		3003, 4001		omgevallen deel van muur 3003
3003	3	1	muur	25 cm, enkelsteens	baksteen	25x12x5,5cm en halfjes	bruine kalkmortel met witte kalkbrokjes	stevig	10.56	10.21 (N)/10.41 (O)/9,33 (Z)		3002, 3004, 4001		funderingsmuur, afwisselend kops en gestrekte lagen, sluit aan op 4001; ook in deze muur uitstekend stuk (haard?) van ca 80x38cm; oostelijke deel van muur is grotendeels verstoord/afgebroken (slecht bewaard); loopt door in zuidelijke richting buiten huidige hoeve, de zuidelijke muur is veel dieper gefundeerd dan de rest (kelder, afvalbak??)
3004	3	1	muurrest	ca. 40 cm breed	baksteen	brokken (?x12x5,5cm)	geen	broos	10.47	10.32		3003		uitbraak/rest van 3003, ook enkele brokken NS

12.3 VONDSTENLIJST

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Laag/ Vulling	Profiel	Context	Categorie	Aanvullende info	Datum
1	1	1	1012			AAVL	SLAK		26/07/2022
2	1	1	1010			AAVL	BOT	LEPEL	25/07/2022
3	1	1	1010			AAVL	AW		25/07/2022
4	1	2	1010			AAVL	MET	SPIJKER	26/07/2022
5	1	1	1015			AAVL	AW		27/07/2022
6	1	2	1007			AAVL	AW		26/07/2022
7	1	1				AAVL	AW		25/07/2022
8	1	2	1014			AAVL	AW		27/07/2022
9	3	1				AAVL	AW		28/07/2022
10	3	1		2	1	COUPE	AW	INDUSTRIEEL 3003	28/07/2022
11	4	1	4002			AAVL	AW		26/07/2022
12	5	1				AAVL	AW		27/07/2022
13	6	1	6002			AAVL	AW		28/07/2022
14	7	2				AAVL	AW		28/07/2022
15	8	1	8004			AAVL	AW	PIJPAARDEWERK	27/07/2022
16	1	1				AAVL	AW		25/07/2022
17	3	1	3001			AAVL	AW		27/07/2022
18	3	1	3001			AAVL	BOT	DIERLIJK BOT	27/07/2022

12.4 FOTOLIJST

Nummer	Type	Put	Vlak	Spoor	Profiel	Opmerking	Genomen op
00001	Overzicht	1			Start		2022-07-25
00002	Overzicht	1			Start		2022-07-25
00003	Overzicht	2			Start		2022-07-25
00004	Overzicht	2			Start		2022-07-25
00005	Overzicht	3			Start		2022-07-25
00006	Overzicht	3			Start		2022-07-25
00007	Overzicht	4			Start		2022-07-25
00008	Overzicht	4			Start		2022-07-25
00009	Overzicht	5			Start		2022-07-25
00010	Overzicht	5			Start		2022-07-25
00011	Overzicht	6			Start		2022-07-25
00012	Overzicht	6			Start		2022-07-25
00013	Overzicht	7			Start		2022-07-25
00014	Overzicht	7			Start		2022-07-25
00015	Overzicht	8			Start		2022-07-25
00016	Overzicht	8			Start		2022-07-25
00017	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00018	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00019	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00020	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00021	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00022	Overzicht				Hoeve		2022-07-25
00023	Sfeer						2022-07-25
00024	Sfeer						2022-07-25
00025	Vlak	1	1				2022-07-25
00026	Vlak	1	1				2022-07-25
00027	Vlak	1	1				2022-07-25
00028	Vlak	1	1				2022-07-25
00029	Vlak	1	1				2022-07-25
00030	Vlak	1	1				2022-07-25
00031	Vlak	1	1				2022-07-25
00032	Vlak	1	1				2022-07-26
00033	Vlak	1	1				2022-07-26
00034	Vlak	1	1				2022-07-26
00035	Spoor	1, 1	1, 1	1001, 1006			2022-07-25
00036	Spoor	1, 1	1, 1	1001, 1006			2022-07-26
00037	Spoor	1, 1	1, 1	1001, 1006			2022-07-26
00038	Spoor	1, 1	1, 1	1002, 1003			2022-07-25
00039	Spoor	1, 1	1, 1	1002, 1003			2022-07-25

Nummer	Type	Put	Vlak	Spoor	Profiel	Opmerking	Genomen op
00080	Profiel	2	1		2,1		2022-07-26
00081	Profiel	2	1		2,1		2022-07-26
00082	Profiel	2	1		2,1		2022-07-26
00083	Profiel	4	1		1		2022-07-26
00084	Profiel	4	1		1		2022-07-26
00085	Profiel	4	1		1		2022-07-26
00086	Detail	4	1	4001			2022-07-26
00087	Detail	4	1	4001			2022-07-26
00088	Detail	4	1	4001			2022-07-26
00089	Overzicht	4	2			Einde WP4	2022-07-26
00090	Overzicht	4	2			Einde WP4	2022-07-26
00091	Detail	1	1	1004		Natuursteen	2022-07-26
00092	Detail	1	1	1004		Natuursteen	2022-07-26
00093	Vlak	2	1			Uitbreiding	2022-07-27
00094	Vlak	2	1			Uitbreiding	2022-07-27
00095	Vlak	1	2				2022-07-27
00096	Vlak	1	2				2022-09-05
00097	Vlak	1	2				2022-09-05
00098	Vlak	1	2				2022-09-05
00099	Vlak	1	2				2022-09-05
00100	Vlak	1	2				2022-09-05
00101	Vlak	1	2				2022-09-05
00102	Vlak	1	2				2022-09-05
00103	Vlak	1	2				2022-07-27
00104	Vlak	1	2				2022-07-27
00105	Coupe	1	2	1016			2022-07-27
00106	Coupe	1	2	1016			2022-07-27
00107	Profiel	1	2		1		2022-07-27
00108	Profiel	1	2		1		2022-07-27
00109	Vlak	5	1				2022-07-27
00110	Vlak	5	1				2022-07-27
00111	Vlak	5	1				2022-07-27
00112	Vlak	5	1				2022-07-27
00113	Vlak	5	1				2022-07-27
00114	Vlak	5	1				2022-07-27
00115	Vlak	8	1				2022-07-27
00116	Vlak	8	1				2022-07-27
00117	Vlak	8	1				2022-07-27
00118	Vlak	8	1				2022-07-27
00119	Vlak	8	1				2022-07-27

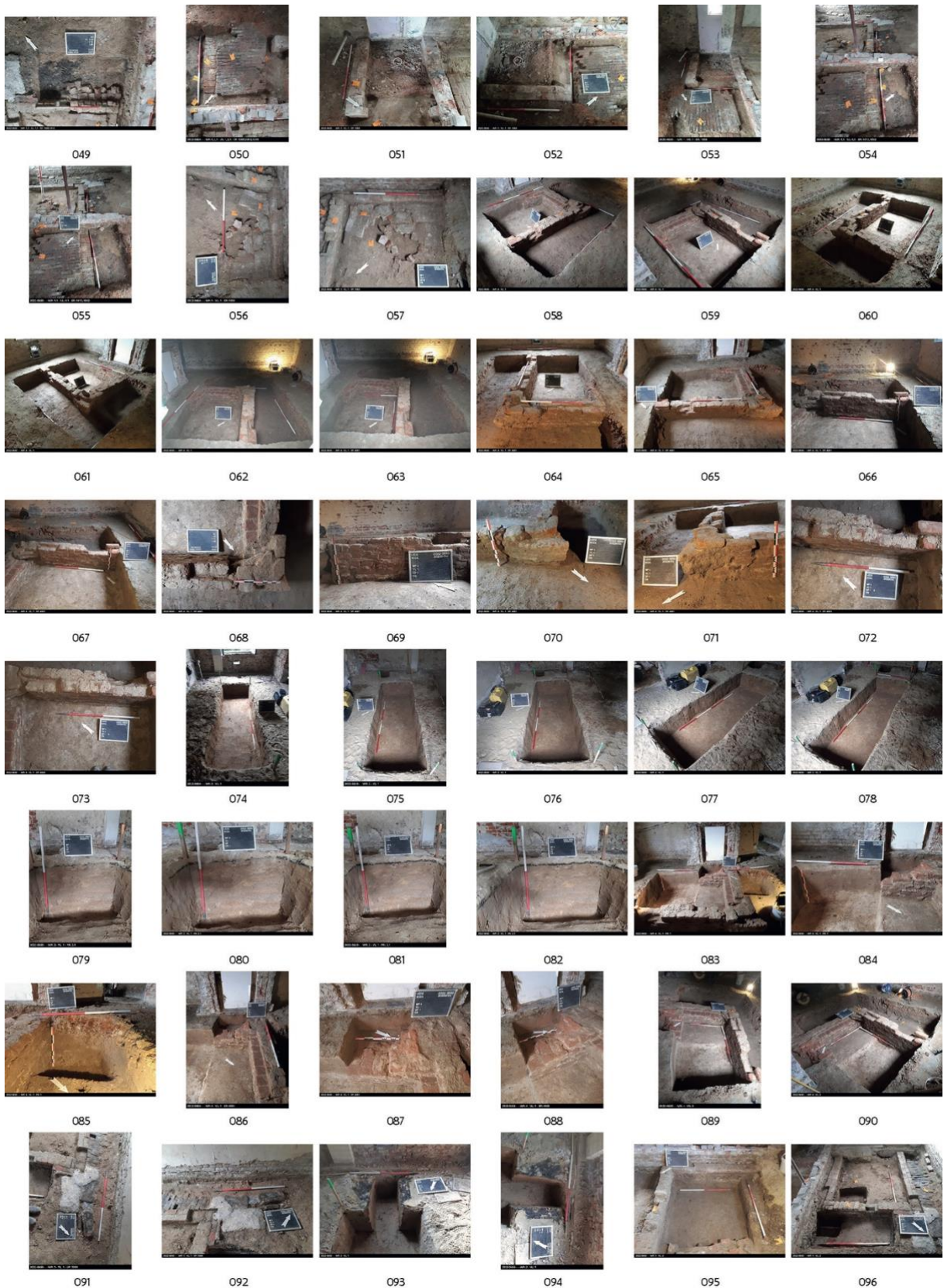

Nummer	Type	Put	Vlak	Spoor	Profiel	Opmerking	Genomen op
00160	Profiel	8	1		2		2022-07-28
00161	Coupe	3	1	3007			2022-07-28
00162	Coupe	3	1	3008			2022-07-28
00163	Profiel	3	1		1		2022-07-28
00164	Profiel	3	1		1		2022-07-28
00165	Profiel	3	1		1		2022-07-28
00166	Detail	3	1	3		Detail zuidmuur diepte fundering	2022-07-28
00167	Detail	3	1	3		Detail zuidmuur diepte fundering	2022-07-28
00168	Detail	3	1	3		Detail zuidmuur diepte fundering	2022-07-28
00169	Detail	3	1	3		Detail zuidmuur diepte fundering	2022-07-28
00170	Profiel	3	1		2		2022-07-28
00171	Vlak	7	1		WP 7.2		2022-07-28
00172	Vlak	7	1		WP 7.2		2022-07-28
00173	Vlak	6	1				2022-07-28
00174	Vlak	6	1				2022-07-28
00175	Vlak	6	1				2022-07-28
00176	Vlak	6	1				2022-07-28
00177	Profiel	6	1		1		2022-07-28
00178	Profiel	6	1		1		2022-07-28

////////////////////////////////////

12.5 PROFIELTEKENINGEN

